

Szemelvények a jugoszláv határőrizet történetéből (1953–1955) ^[1]

„1955. 11. 23.-án magyar repülőgép két esetben megsértette a Jugoszláv Népköztársaság légterét. [...] a jelzett időben és helyen magyar repülőgép tartózkodott, [...] azonban a kivizsgálás során megállapítottam, hogy a repülőgép vezetője nem tudta, hogy ő áttévedt a jugoszláv légtérbe. Amikor azt észrevette azonnal visszatért magyar területre. Tehát átrepülésének semmi célja nem volt, csupán tévedés következménye. [...] A hivatalos ügy befejezésével a jugoszláv tagozat elnöke megkínált bennünket szendvicccsel, édességgel, szilvapálinkával és sörrel.”

Bevezetés

A köztörténetírásból ismert, hogy az 1945-1948 között rendkívül szívélyes magyar-jugoszláv kapcsolatok Titonak a kommunista világból való kirekesztése után egyik napról a másikra szinte teljesen megszűntek. Ahogyan a két ország közötti "fagyás" a szovjet érdekek mentén, Sztálin utasításra következett be, ugyanúgy, az "olvadás" is moszkvai parancsra vette kezdetét, 1953-ban. Az "ötvenes évek" magyar-jugoszláv kapcsolatainak diplomáciatörténete, ha nem is teljes egészében, de ismert. Annál kevésbé feldolgozottak azonban a nagypolitikai döntések térségi, települési szintű következményei. A határ menti kitelepítések a közbeszéd szintjén is ismertek, a "nehéz éveket" a határterületeken megélt lakosság mindennapjairól azonban szinte semmit sem tudunk. Ugyanígy nem ismerjük a háborús hisztéria ármékában tevékenykedő határőrizet történetét.

A határvidéki események kutatását az is megnehezíti, hogy az 1954 előtti forrásanyag - jelenlegi ismereteink szerint - rendkívül szegényes. Így arra is csupán utalnak az egykorú iratok és a még élő és emlékezni akaró szemtanúk, hogy az ÁVH kötelékébe beolvasztott határőrség az általa felügyelt terület lényegében kivonta a "polgári közigazgatás" hatásköréből, sőt számos összetűzésre került sor a lakosság és a határőrök, korabeli szóhasználatával élve: az "első vonalban küzdő harcok" között. Ugyanakkor nincsenek pontos információink a "frontier" életmódot folytató határőrök mentalitásáról, motivációiról sem.

A Mura-Dráva határ legjelentősebb hidegháborús eseménye minden bizonnyal a Letenye-sziget, a határ pontos vonalának ismeretlensége miatt, 1951. december 21-i magyar megszállása volt. A megszállásra válaszul a jugoszlávok is katonaság telepítésével válaszoltak. A sziget megszállásának dokumentumai ma még feltáratlanok. Az is csupán a visszaemlékezők sejtése, hogy a két állam végül felvett valamilyen hivatalos kapcsolatot ennek a kérdésnek a rendezéséről. Így csupán gyanítható, hogy az 1952 nyarán végzett csapatkivonásra a Jugoszláviával történt egyeztetés után került sor. A későbbiekben határőrizetek gyakran emlegették, hogy ha ebben az időben működött volna a határképviselési rendszer, akkor talán nem vált volna olyan súlyossá a helyzet.

A határincidensek ügyében 1953. május 6-án a magyar Külügyminisztérium még elküldte szokásos évi tiltakozó jegyzékét Jugoszláviának, két hónappal később, július 13-án azonban Magyarország már kormány szintű jegyzékben tett javaslatot Belgrádnak a tárgyalásokra. Mindennek eredményeként 1953. utolsó negyedévében rendszeres magyar-jugoszláv vegyes bizottsági tárgyalások kezdődtek, majd felállították a határképviselési rendszert is. Ez utóbbi egyeztető fórum hivatalosan is lehetőséget teremtett arra, hogy határincidensekről a magyar és jugoszláv határőrség tárgyalásokat folytasson, vagyis az egyes határszakaszok képviselői megkapták a jogot arra, hogy a fegyverek helyett szóban próbálják meg tisztázni a félreértéseket. (Ld.: 3. és 4. dokumentum) A határképviselési rendszer létrejöttével egy időben a belügyminisztérium megtiltotta, hogy provokatív cselekményeket kövessenek el a határőrök a jugoszláv féllel szemben. A korabeli feszült állapotokat jól érzékelteti, hogy a tiltások jelentős része olyan cselekményre vonatkozott, melyek békeidőben elképzelhetetlenek lettek volna.

A magyar-jugoszláv viszony normalizálása azonban nem jelentette azt, hogy az "éberséget" a határőrizeti szervek csökkentették volna. Sőt, az "enyhülés" bizonyos értelemben éppen a határőrizet szigorítását eredményezte, hiszen a "hadiállapot" mérséklődésével a korábbi határőrizeti problémák rendezése került előtérbe.

Az alábbi források közlésekor betűhív átiratokat közlünk, tekintettel arra, hogy az egyes határőrizetek korabeli íráskészségét is olyan történeti adaléknak tekintjük, mely figyelemre méltó. Az egyes iratok, annak ellenére, hogy keletkezésük szempontjából nem alkotnak egyetlen ügy csoportot, úgy véljük alkalmasak arra, hogy érzékeltessék az 1953-1955 közötti évek határőrizetének mindennapjait.

Források

Belügyminisztérium Határőrség és Belső Karhatalom Parancsnokának 0049.számú parancsa

BELÜGYMINISZTERIUM
Határőrség és Belső
Karhatalom "A" sorozat

3. Ker. Parancsnokság "SZIGORÚAN
TITKOS"

Kimenőszám:.....sz. példány.

Nagykanizsa, 1953.10.28.

BELÜGYMINISZTERIUM
Határőrség és Belső Karhatalom
Parancsnokának

0049.számú parancsa

Budapest, 1953. évi október hó 28-án

A Magyar Népköztársaság Kormánya abból az óhajból kiindulva, hogy a magyar-jugoszláv határon normalizálja a helyzetet, a jugoszláv kormánnyal egyezményt kötött "az incidensek megelőzésének és kivizsgálásának módjáról a Magyar-jugoszláv határon".

Az egyezmény lerögzíti azokat az intézkedéseket, melyet mindkét kormánynak meg kell tenni a határincidensek, provokációk megelőzésére, meghatározva annak módját, hogy egy bekövetkezett incidens, vagy provokáció esetén milyen szerveknek kell működni, milyen intézkedéseket kell tenni, a kivizsgálást hogyan és hol kell folytatni.

Az egyezmény a magyar-jugoszláv határt meghatározott szakaszokra osztja fel, minden szakaszra határképviselőt kell kinevezni, aki felelős a maga szakaszán bekövetkezett incidens, vagy provokáció kivizsgálásáért.

Az egyezmény megjelöli a határszakasz egyes pontjain azokat a helyeket, - az úgynevezett értesítési pontokat -, ahol provokáció, vagy incidens bekövetkezése esetén mindkét fél határképviselője meghívhatja a másik fél határképviselőjét provokáció, vagy határincidens kivizsgálására.

m e g p a r a n c s o l o m :

1. A határon szolgálatot teljesítő minden járőrnek, tts.-nek, tisztnek olyan magatartást kell tanúsítani, hogy ne szolgáltasson okot incidensek, vagy provokációk bekövetkezésére.
 - a. Meg kell tiltani az átlövést abban az esetben is, ha a jugoszláv területről lönek át,
 - b. meg kell tiltani minden átbeszélést úgy a járőrnek, minn a határ mentén dolgozó polgári személynek,
 - c. tilos a határ vonalat átlépni,
 - d. tilos bármilyen jellegű provokációs átkiabálás, vagy a jugó. szervek provokációs átkiabálására válaszolni,
 - e. tilos olyan cselekmény elkövetése, amely tüzet, vízáradást, vagy más olyan kárt okoz, amely a jugó. területen lévő magán, vagy állami tulajdont sérti.
2. A járőr, amennyiben működési szakaszán a túlóraldi szervek által elkövetett határincidens, vagy provokációt fedez fel a 0253/Hü.-1953.sz. parancsom szerint járjon el, melyet tegyen ismét oktatás tárgyává az egész személyi állomány előtt.
Ha a járőr incidens vagy provokáció nyomait észleli, köteles minden intézkedést megtenni a provokáció, vagy incidens színhelyének őrzésére úgy, hogy a helyszínen található minden nyom és bizonyíték változatlanul maradjon. Ugyanakkor köteles azonnal, a legrövidebb úton jelentést tenni parancsnokának. A jelentés tartalmazza a provokáció, vagy az incidens pontos helyét, idejét és az eseményt.
A járőrnek kötelessége a határőrzés teljesítése mellett a helyszín változatlanságát mindaddig biztosítani, amíg oda parancsnoka, vagy ezen szakasz felelős határképviselője által alakított bizottság ki nem érkezik.
3. Az őrsparancsnok a provokációról, vagy incidensről kapott jelentés vétele után - annak jellegétől függően - a 0253/Hü.-1953.sz. parancs szerint járjon el, gondoskodjon a helyszín változatlanságának fenntartásáról a határképviselő, vagy bizottság kikerzéséig.
4. A zj.pk. a provokációról, incidensről kapott jelentés vétele után - ha a provokáció jellege megkívánja - 0253/Hü.-1953.sz. parancs szerint járjon el. Tegyen meg minden intézkedést a helyszín változatlanságának biztosítására, készítse elő a bizottságban résztvevő tisztet, személyeket, szak- és segéd személyzetet.
5. A határképviselők munkájának elvégzéséhez határincidensek kivizsgálására értesítési pontokat létesítek a 3.Hór. kerületén.

1. Lent-i Szabólakos - Donja Lendava
2. Tornyiszentmiklós - Pince
3. Letenye - Hodosány
4. Murakeresztúr - Kotoriba
5. Lankócpusztá - Góla
6. Bolhó - Hoszinya

Az értesítési pontokra, amely a műszakiak által lesz létesítve állandó őrbódét és távbeszélő összeköttetést létesítek, ezek őrzését az őrsparancsnokok kötelesek állandó váltású járőrrel végrehajtani.

A járőrökkel ismertessék meg a Magyar-jugoszláv egyezmény rájuk vonatkozó részeit. Az alegységek parancsnokai a zj. törzs tisztjei útján tanítsák meg feladataikra, a határon történő incidens esetére az értesítési pontokon való szolgálat teljesítés és a meghívások átadásának és átvételének a módjára. A járőrök ismerjék a területükön működő határképviselők nevét.

A Zj. Parancsnokok gondoskodjanak arról, hogy az őrsparancsnokok, igen jól ismerjék feladataikat, a bekövetkező határincidens esetén.

A zj.parancsnokok ...sz. mellékletet alegységüknek megfelelően adják le és az őrs szolgálati szabályában függesztessék ki.

Utasítom a zj.parancsnokokat, hogy a kiadott rendeletek végrehajtásáról 1953.11.hó 3.-ra tegyenek írásban jelentést.

Melléklet: 1. 1.db. Az őrs szolgálati szabályában kifüggesztendő utasítás.

Kovácsik János
áv.őrnagy
A BM. Határőrség és a
BKH.3.Ker.Parancsnoka

Készült: 4 példányban
1.sz.2.3.sz.pld. Címzetteknek
4.sz.pld.....sz.iratgyűjtőben.
Szerk.: Moravszki András av.szds.
Gépelte: Vass Mária av.írnok.
1953.10.28.
Soksz.napló sorsz.: 933.

ZML Nagykanizsai Határőr Igazgatóság iratai. 20. tétel 0049/53 KERPK-i PCS. A magyar-jugoszláv határon a helyzet normalizálása tárgyában.
Az aláírás saját kezű kézírás.

Szolgálati alosztály vezető beszámolója

SZOLGÁLATI ALOSZTÁLY VEZETŐ BESZÁMOLÓJA A HDM.-i értekezletre

Őrnagy Elvtárs jelentem, hogy a Ker. és alegységei az elmúlt, szeptember havi 008.számú határőrizeti Parancsot az alábbiak szerint hajtották végre:

- A határőrizeti parancsban meglelt parancsolva, hogy a szolgálat megszervezésénél az elsővonalbeli járőröket az 50 méteres sáv honi területfelé eső oldalán kell elhelyezni és a járőrzést 3 km. mélységben kell végrehajtani.

A parancsnok ez a része nem lett mindenhol tökéletesen végrehajtva. Mert az őrsökön nem fektetnek súlyt a járőrök rejtésének és az álcázás szabályainak betartására. A szolgálat megszervezésénél nem hajtják végre a mélységi járőrözést, az őrsök erejét egyvonalban a határ vonal közelében helyezik el. Ennek az alapvető oka az, hogy az őrs parancsnokok nem fektetnek súlyt a szolgálat megszervezésénél a zj.pk.határőrizeti elhatározásának végrehajtására és ahogy azt az e havi ellenőrzések során tapasztaltuk az őrs pk.-ok nagyrésze nemis tudja, hogy mit írtak be a Hór.Naplóba a zj.pk. határőrizeti elhatározásából.

A másik oka, hogy nem hajtják végre a zj.pk.határőrizeti elhatározását és ezzel a Ker.Pk.Elvtárs elhatározását is, hogy az őrsök részére nem adja meg a zj.konkrétan a főirányát, így az őrs pk. a saját értékelése szerint az őrs egész szakaszát egyformán főirányának veszi, így viszont az ereje nem elég ahhoz, hogy elérje az előírt járőr sűrűséget.

Hiba, hogy a határőrizetben nem használják fel a rakétajelzőkészülékeket hanem azokat a határon a magasfigyelők alatt széjjeldobálva kinthagyják. Ez tapasztalható volt az 1.zj. és a 3.zj. valamennyi ellenőrzött őrsén, kivéve az 1.sz. őrsöt, ahol minden járőrrel kitelepítették 6 db. Készüléket éjszakára és azt reggel behozzák az őrsre.

A Ker. Pk. Elvtárs határőrizeti elhatározásának kivitele az őrsre sablonos, és ez is egyik oka annak, hogy nem kerül végrehajtásra. Az 1.zj.-nál szeptember hónapban a hdm. Értekezleten egyikén sem tartotta meg a beszámolóját sem a zj.tfk. sem a ha.ti. erre felsem készültek. Beszámolót tartott a htp.szolg.vez. és a feld.csop.vez.h. valamint 3 őrs pk. és a beszámolókat értékelve hozzászólt a zj.pol.h. és a ha.ti.

Ez az egyik oka annak, hogy a zj.pk. határőrizeti elhatározásában olyan parancs van adva például a kisőrsnek, amit nem képes végrehajtani. Parancsot kapott, hogy a megbúvársra alkalmas erdő szegélyeket a besötétedés előtt kutyával kutassa át, de az őrsnek nincsen kutyája, vagy, hogy az 500 méteres engedélyek kiadását és meghosszabítását csak az őrs pk. személyesen végezheti, de az őrs területén az 500 méteres engedélyek kiadását az 1.-őrs pk. végzi. Parancsot kapott az éjszakai súlyképzésre, azonban nem vette a zj. figyelembe, hogy erre a kisőrsnek nincsen megfelelő mennyiségben ereje. Általában az őrsök jelenleg

feltöltöttsége mellett nem tudja az őrs végrehajtani azt a járőr sűrűséget alkalmazását amit a zj.pk. részükre előír, ha nem határozzák meg konkrétan az őrsök súlyterületeit, ahova ezt a járőrűrséget alkalmazni kell.

Nincsen végrehajtva a parancsban meghatározottak szerint a csatlakozási szárnyak őrzése sem és ennél nem vették figyelembe a Határőrizeti Utasítás előírásait, mert a csatlakozási szárnyak őrzésének rögzítését a régi formában végzik nem úgy ahogy azt a határőrizeti utasítás előírja. Itt is elhanyagolják a rakétakészülékek alkalmazását és a csatlakozási őrzésének erővel való végrehajtását. Például a 6-7 őrsök csatlakozásán 19.-én egész délelőtt nem volt járőr bár a 7. őrs pk. jegyzőkönyvileg kötelezte magát, hogy ide nappal helyváltású FJ.-t és a mélységben egy Pj.-t fog vezényelni.

Az 500 méteres sávban nem követelik meg a járőrtől, hogy valamennyi ott dolgozó okmányát ellenőrizze le. Így a 8. őrsön 24.-én több olyan személyt találtunk akik egyáltalán nem rendelkeztek a határsávban föld területtel és idevonatkozó engedéllyel sem és ezmiatt elkelték őket küldeni. Megengedik a járőrnek azt, hogy a járőr által ismert személytől nem kéri az okmányokat, így természetesen a járőr senkit nem igazolhat, mert az őrs területén lakókat látásból valamennyit ismeri. Nem követelik meg hogy az 500 méteres sávban dolgozók az igazolványaikat este leadják az őrsnek és ha reggel munkába mennek azt reggel vegyék ki, helyette azt csinálják az 1.zj. őrsain, hogy a határmegközelítési engedély kiadásakor bevonják a dolgozótól a személyazonossági igazolványt, megfedelve arról, hogy az 500 méteres sávban tartózkodáshoz mind a két igazolványnak meg kell lennie mert csak a kettő együtt érvényes.

A hazafias csoportokkal való foglalkozás még mindig nem kielégítő, ez a legtöbbszörsebben a 3 őrsön van végrehajtva, ahol az őrs pk. és a pol.h. elvtársak is rendszeresen foglalkoznak a csoportjaikkal és a nyilvántartások is a 0113.sz parancs szerint elvannak készítve. A zj. törzs részéről a foglalkozás elvan maradva, mert nincsen aki tartsa minden csoporttal a rendszeres kapcsolatot. Az 1.zj.-nál olyan megoldást kerestek, hogy elkészítik a beszédvázlatot és a foglalkozás megtartására a csoport vezetőjét kérték fel, azonban ez sem rendszeres és nincsen ellenőrizve. A Ker. hazafias csoportjai az elmúlt hónapban egyszer sem lettek eligazítva és úgy néz ki, hogy a ker. törzsben nemhogy megszilárdulna a csoportokkal való foglalkozás, az mindég nagyobb nehézségekbe ütközik, részben, mert nincsenek folyamatosan irányítva, másrészt pedig jármű és idő hiányában marad el az eligazítás.

Elvan hanyagolva a szolgálati kutyákkal való foglalkozás is. Ezen a téren a zj.semmi intézkedést nem tett, az őrsökön a kutyavezetők elmennek a kutyával való foglalkozás levezetésére, de ezt senki nem ellenőrzi és így a vezetők a foglalkozás helyett pihennek, vagy játszanak a kutyákkal ami a kutyák leromlásához vezet. A ker. kutya szolg.vez. a beütemezett foglalkozásokat megtartja, ez azonban kevés és a kellő ellenőrzés elmulasztása miatt alacsony színvonalú.

A járőr külön szolgálat ellenőrzése sablonos és nem biztosítja a szolgálat éberségének a fokozását. Ennek a legdurvább példájával a 6. őrsön találkoztam, ahol az őrs pk. az ellenőrzött 10 nap alatt súllyal 22-02-ig és 08-12 óráig volt szolgálatban vagy a pol.h. 03-07-ig járt ellenőrző szolgálatban. A harcosok tudták, hogy más időben a pk. és a pol.h. elvtársról ellenőrzést nem kapnak. Ugyanezen az őrsön a pk. elvtárs elhanyagolta a szolgálat személyes megszervezését és még mindég előfordul, hogy olyan elvtársakat vezényelnek szolgálatba, akik még az előző szolgálatukból nem vonultak be. Itt nincsen a harcosoknak biztosítva a kik.-hez és a pihenéshez szükséges idő.

Terep:

A terepet értékelve számolnunk kell azzal, hogy a jövő hónap körepétől az egyes fafélék hullatni fogják lombjukat. Az őszi érésű kultúr növényeket a földekről betakarítsák, így a határ közelében lévő terep a nyári időszakhoz viszonyítva nyílabb lesz, javulnak a figyelési lehetősége úgy a saját, mint a túloldalon. Ez lehetővé teszi a határsértőknek, hogy saját területünkön a járőr megfigyelését éppen ezért szükséges hogy a járőrök álcását az eddigieknél sokkal fokozottabban követeljük meg az őrsparancsnok elvtársak. A terepnek ezt a változását vegyék figyelembe a szolgálat megszervezésénél és a túloldali terület figyelésének megszervezésénél egyaránt.

A jövő hónapban úgy a saját, mint az ellenséges területen az őszi betakarítási munkálatok és a talaj előkészítési munkálatok folynak a határvonal teljes hosszában, kivéve a kutféji és a tornyiszentmiklósi olaj telepet. Ezzel kapcsolatban számolnunk kell arra, hogy a határhoz közeleső magasnövésű veteményeinek terményeinek betakarítása közben úgy kifelé, mint befelé irányuló határsértést kísérelhetnek meg. Ezért a pk.-ok szervezzék meg szigorúan az 500 méteres sávban dolgozók okmányainak ellenőrzését és az itt dolgozókat minden esetben járőrrel biztosítsák. A tanácsokkal közösen megbeszélve szervezzék meg a határhoz vezető rendjének betartása érdekében, hogy a 200 méteres sávban csak alacsony növésű terményt vessenek és akadályozzák meg, hogy ide roszot, búzát vagy kukoricát, napraforgót, vagy egyébbb magasnövésű veteményt ültessenek.

Az 50 méteres sáv kijelölése részünkről nem az érvényben lévő jogügyi rendeletnek megfelelően volt végrehajtva, ezért javaslom, hogy ahol a terep ezt megengedi a zj.-ak kapjanak parancsot, hogy száraz területen az 50 méteres sávot a határvonalától, a kizárt területen és vizes határszakaszon pedig a nyomsvá belső szélétől 20-25 méterre jelöljék meg és ezt tartsák állandóan tisztán. A többi területet megművelésre tulajdonossainak adják vissza, hogy az őszi talajelőkészítés munkálatait ittis el tudják végezni.

Az erdős területen vannak olyan szakaszok, ahol a határtörésekben a benyúló erdőrészek akadályozzák a magasfigyelőkől történő nagyobb terület megfigyelését, ez nehezíti az őrs pk.ok részére a szolgálat megszervezését és a nappali határőrzés nagy erőt vesz el az éjszakai szolgálat rovására. Ezért javaslom, hogy a Pk.Elvtárs engedélyezze az erdőgazdaságokkal a kapcsolat felvételét, miután a szemrevételezést az egyes sávok leirtására végrehajtottuk, hogy ezt az erdőgazdaságok évi termelési tervébe kitermelésre kérni tudjuk.

Időjárás:

Az időjárás jelenleg esős és az éjszakák is sötétek, hidegek. Ez nagyban megnehezíti a járőrök egyhelyben tartzkodását, mert a járőr fázik és többet mozog a kijelölt szakaszon. Javaslom, hogy a zj.pk. elvtársak adjanak parancsot az őrs pk.elvtársaknak, hogy fordítsanak nagyobb gondot a járőr ruházatának szabályozására. Rendeljük el, hogy a járőr mikor vigyen köpenyt, esőköpenyt és javaslom, hogy hidegebb éjszakákon a járőr vegyen fel melegruhát, főképpen a rejtett és figyelő járőrök, de csak éjszakai szolgálat esetére.

A fentiek figyelembe véve október hónapra javaslom:

A M.N.K. államhatárát rendes szolgálattal őriztetni.

A határőrzésre a járőr sűrűséget éjjel és főirányban 3-4 a mellék irányokban 2-3, nappal a főirányban 1-2 és éjjel 2-3 járőr kilométerenként megszabni.

Megparancsolni a zj.pk. elvtársaknak, hogy az őrsök főirányát az adatoknak megfelelően konkrétan határozzák meg, hogy a járőr sűrűség alkalmazását az őrs pk.ok végretudják hajtani.

Javaslom szigorúan megparancsolni, hogy minden éjszakai járőr a nyomsváellenőrzést végrehajtó Pj.-ön és Ej.-ön kívül 6 darab rakéta készüléket köteles a területén letelepíteni és azt reggel bevinni az őrsre és elhasznált rakétákról tegyen jelentést.

A figyelő szolgálat részére javaslom feladatul adni a túloldali járőrzés idejének és a határtól való távolságának felderítését, valamint a kiépített magasfigyelők és rejtett figyelő helyek felderítését és ezek szolgálatát megfigyelni és jelenteni.

Javaslom feladatul adni, hogy a járőrök ellenőrzését az őrs tisztjei felváltva a részükre meghatározott időtartammal a nap minden szakában eszközöljék, hogy ezzel megszüntessék a sablonos ellenőrzést és ezzel az ébertelen járőr szolgálatot. Az ellenőrző járőr köteles legyen a járőr álcázását ellenőrizni és ahol ezen a téren hiányosságot észlel a helyszínen szüntessék meg.

Javaslom a nyomsvá megművelésére megszabni, hogy az időjárást és nyomsvá munkálhatóságát figyelembe véve az őszi mélyszántást október 20.-ig mindenhol végezzék el, mert nagyobb esőzés esetén a nyomsvávot nem lehet megművelni. A saját gépeink alkalmazására javaslom megtiltani, hogy a saját gépünk a 7.-őrsön állomásozzon.

Javaslom a nyomozó és járőr kutyákat a szolgálat terén úgy felhasználni, hogy a járőr kutyák éjjel a főirányokat őrző járőröket erősítsék meg még a nyomozó kutyák éjjel legyenek készen az őrsön és reggel nyomsvá ellenőrzésre vagy este terep kutatásra legyenek felhasználva. Javaslom megtiltani a kutyák nappali magasfigyelő szolgálatban való vezénylését.

Kolimár János áv.hdgj.
szolg.aló.vez.

ZML Nagykiszai Határőr Igazgatóság iratai. 102. tétel 008/54 KERPK-i PCS. BM.HŐR. Kimenőokmány. Szeptember havi jelentés.
Az aláírás saját kezű kézírás.

Magyar - jugoszláv tárgyalásról jelentés

BELÜGYMINISZTERIUM
Határőrség

"B" sorozat

Kimenőszám: 01098.....

Nagykanizsa, 1955.9.27.

V a l e n c s á k János Államvédelmi Vezérőrnagy Elvtársnak

BELÜGYMINISZTERIUM
Határőrség és Belső Karhatalom
Parancsnoka.

Tárgy: B u d a p e s t .

Magyar - jugoszláv
tárgyalásról jelentés

Jelentem, hogy 1955.szeptember hó 25.-én 10.20 órakor találkoztunk a Helyi Vegyesbizottság Jugoszláv tagozatával, - a 8.sz. értesítési pontnál - a határvonalon.

A jugoszlávokat a határvonalától 100 m.-re felállított parancsnoki sátorban hívtam meg, a tárgyalás lefolytatására.

Ott ismertetem - a meghívás alapján - a határsértés körülményeit és eléjük tártam a határsértés színhelyén talált nylon terítőt és úszóövet.

A jugoszláv Határképviselő közölte, hogy a határsértésről csak a mi értesítésünk alapján szerzett tudomást. Azonnal vizsgálatot tartottak, de az eddig nem vezetett eredményre. Ha vizsgálatuk eredményes lett volna úgy a határsértést elkövető személyt magukkal hozták volna.

A felmutatott tárgyakkal kapcsolatban közölték, hogy ilyen árut náluk kereskedelmi forgalomban nem árusítanak. Hallottak azonban arról, hogy ilyeneket Olaszországból csempésznek hozzájuk.

Majd kérték, hogy nézzük meg közösen a helyszínt és a még megtalálható nyomokat.

Közöltem velük, hogy ennek részünkről akadálya nincs, azonban a helyszínhez vezető út nagyon rossz.

A jugoszláv Határképviselő - tekintve, hogy több esetben fordult már elő, hogy rossz útra való hivatkozással nem vittük őket a helyszínre - kétkedve fogadja közlésem és csak kifogásnak tekinti. Indítványozta, hogy a bizottság váljon kétfelé, ők a jugoszláv oldalon, mi pedig magyar oldalon közelítsük meg a helyszínt.

Közöltem a Határképviselővel hogy terepjáró gépkocsit rendeltem ki, - ha ez nekik megfelel - azzal magyar területen megtudjuk közelíteni a helyszínt.

Indítványom örömmel fogadták és az egész bizottság magyar oldalon ment ki a helyszínre.

Útközben Cvijovic Miroslav, de a többi jugoszláv bizottsági tag is, elismeréssel nyilatkozott a magyar gépkocsi iparról, különösen mikor látták, hogy több helyen is fél méteres sár is volt az úton. Ennek az együttes utnak az az előnye is megvolt, hogy a rossz útra való hivatkozás - amint erről meggyőződhetek - nem csak kifogás volt részünkről.

A helyszíni vizsgálat után - melynek eredményét a jelentésem mellékleteként felterjesztett jegyzőkönyvben rögzítettük visszatértünk a sátorhoz.

Ott a jegyzőkönyv elkészültéig szalámis zsemjével és sörrrel kínáltam meg a jugoszlávokat.

A tárgyalás szünetében elmondták, hogy jártak Zágrábban a nemzetközi árukiállításon, tüzetesen megnézték a magyar pavilont és nagyon tetszetek az ott elhelyezett magyar áruk. Elmondták, hogy amint arról értesültek Magyarország állandó pavilont akar Zágrábban építtetni.

Majd Cvijovic Miroslav beszélt arról, hogy náluk - egyes helyeken igen jó a termés, de mint pl. Szlovéniában nagy volt a szárazság. Ennek kapcsán beszélt arról, hogyha Jugoszláviában megengednék akkor az ő termelőszövetkezeteikből majdnem mindenki kilépné.

Közöltük, hogy nekünk nagyszerű szövetkezeteink vannak és ezzel kapcsolatban nálunk jó a helyzet.

Ekkor elmondták, hogy náluk nehéz ez a kérdés, mert ott 1919-ben volt egy agrár reform - amikor a nagybirtokokat szét darabolták és helyettük nagyobb részt kulák birtokokat alakítottak ki, ami most súlyosan érezteti hatását. Emiatt nehezebb volt náluk a szövetkezetek alakítása. Azonban ez nem tartja vissza őket és tovább fognak haladni a megkezdett úton.

Néhány szóval érintették a Szovjet - Jugoszláv tárgyalásokat. Az eredménynek nagyon örültek és bíznak abban, mint mondják - hogy ennek hasznos következményei lesznek - .

Ebből a szempontból véleményem szerint, változás állott be náluk - amit alátámaszt az a körülmény is, hogy Stojanovic Djordje-t, aki bizottságunkkal együtt szokott tárgyalásokra járni - nem hozták magukkal. Ez a személy ugyanis megállapításunk szerint szovjet ellenes beállítottságú.

A jegyzőkönyvek aláírása után, 15.00 órakor visszakísértük a jugoszlávokat a határvonalig, ahonnan G ó l a irányába eltávoztak.

Melléklet: 3 db.

Dercze István
áv.alez.
Kerület Parancsnok.

Készült: 2 példányban
1.sz.pld.:Címzettnek
2.sz.pld.:.....sz.irattár
Szerk.:Székely Dezső áv.szds.
Gépelte:Fülöp áv.irn.
1955.9.27.
Soksz.napló sorsz.: 1462

ZML Nagykanizsai Határőr Igazgatóság iratai. 1059. tétel 01098/55 sz. BM.HŐR. Kimenőokmány. Magyar-Jugoszláv tárgyalásról jelentés.
Az aláírás saját kezű kézírás.

Jelentés 1955. 11. 28.-án Gólában lefolyt tárgyalásról.

Kimenőszám:

Nagykanizsa, 1955. 12. 1.

V a l e n c s á k János Államvédelmi Vezérőrnagy Elvtársnak

BELÜGYMINISZTERIUM
Határőrség és Belső Karhatalom
Parancsnoka.

Tárgy: B u d a p e s t.

Jelentés 1955. 11. 28.-án
Gólaban lefolyt tárgyalásról.

Vezérőrnagy Elvtárs jelentem a 3. sz. Jugoszláv határképviselő 1955. 11. 28.-án 09.30-h-ra meghívott a 8. sz. értesítési ponthoz. /Lankócerdő-Góla/ A jugoszláv tagozatot Vojnovics Stevan őrnagy vezette, a 3. sz. határképviselő.

A tárgyalás Góla községben zajlott le, a népi bizottság tanácstermében. A tárgyalás napirendje a meghívóban foglaltak szerinti időben, 1955. 11. 23.-án magyar repülőgép két esetben megsértette a Jugoszláv népköztársaság légtérét.

A tárgyalás folyamán a jugoszláv fél esmertette a tárgyalásban foglaltakkal kapcsolatos dokumentációt, tanuvallomásokat, stb. Ezek áttanulmányozása után ismerttettem álláspontunkat, hogy a jelzett időben és helyen magyar repülőgép tartózkodott, mely megsértette a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság légtérét, azonban a kivizsgálás során megállapítottam, hogy a repülőgép vezetője nem tudta, hogy ő áttévedt a jugoszláv légtérbe. Amikor azt észrevette azonnal visszatért magyar területre. Tehát átrepülésének semmi célja nem volt, csupán tévedés következménye.

Sajnálatomat fejeztem ki a megtörtént eset végett és ígéretet tettem, hogy illetékes szervek felé jelentést fogok tenni, hogy a jövőben ilyen vagy ehhez hasonló eset ne forduljon elő.

Ezzel a jugoszláv fél teljes egészében egyetértett és ennek alapján az ülésről és a megállapodásról jegyzőkönyvet vettünk fel, melyet kicseréltünk.

A hivatalos ügy befejezésével a jugoszláv tagozat elnöke megkínált bennünket szendviccsel, édességgel, szilvapálinkával és sörrrel. Kb. 1 óra hosszat beszélgettünk. Először sportról; érdekelték a magyar-olasz eredmény után stb. Utána mondták, hogy nagy ünnepségre készülnek a Szövetségi Népköztársaság 10.-ik évfordulóját ünneplik és magyarázták, hogy ez náluk nagy ünnep. Én mondtam nekik, hogy a magyar rádió is megemlékezik róla, aminek a jugoszlávok igen megörültek.

Vojnovics őrnagy érdeklődött a Balaton felől, hogy milyen nagy és szép-e stb. Mi elmondottuk neki, hogy milyen a Balaton és azt is, hogy most a munkások és dolgozó parasztok üdülője, de a múltban a burzsoázia bitorolta. Azt mondták, hogy náluk is most a munkásoké az üdülők, nem úgy mint a múltban.

Vojnovics őrnagy mondtotta, hogy ő nagyon szeretné látni a Balatont, azzal is megelekedne, ha csak megnézhetné. Én áttereltem a szót másra, mert láttam, hogy oda szeretne kilukadni, ahova ilyen esetekben szokott, hogy engem meghív a tengerre, ha viszont én meghívom őt a Balatonra.

Még felvetődött egy kérdés, hogy a hivatalos tárgyalások alatt úr megszólítást alkalmazunk és a további beszélgetések alatt, áttérünk az elvtárs megszólításra. Vojnovics őrnagy mondtotta, hogy nekik felsőbb szervektől van olyan utasításuk, hogy amennyiben mi is hozzájárulunk, úgy az elvtársi megszólítást kell alkalmazni. Én azt válaszoltam, hogy ennek semmi akadálya nincsen és ennek alapján megállapodtunk abban, hogy a jövőben az elvtársi megszólítást kell alkalmazni.

13.10 órakor megköszöntük a szíves vendéglátást és eltávoztunk, illetve visszatértünk magyar területre.

Dercze István
áv.alez.
Kerület Parancsnok.

Készült: 2 példányban
1.sz.pld.:Címzettnek
2.sz.pld.: irattár
Szerk.: Dercze áv.alez.
Gépelte: Üvegesné áv.im.
1955.12.1.
Soksz.napló sorsz.: 1798.

ZML Nagykanizsai Határőr Igazgatóság iratai. 1062. tétel 01317/55 sz. BM.HŐR. Kimenőokmány. Jegyzőkönyvek felterjesztése
Az aláírás saját kezű kézírás.

Címkék:

[ÁVH](#) ^[2]

[határsértés](#) ^[3]

[belügyminisztérium](#) ^[4]

[Tito](#) ^[5]

[hadiállapot](#) ^[6]

Kiadás: 2. évfolyam (2002) 4. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/politika/szemelvenyek_a_jugoszlav_hatarorizet_tortenetebol_19531955.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/politika/szemelvenyek_a_jugoszlav_hatarorizet_tortenetebol_19531955.html

[2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/avh>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/hatarsertes>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/belugyminisztarium>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/tito>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/hadiallapot>